

Ingemar Ståhl:

NATIONALEKONOMI I LUND - EN LÅNG TRADITION

Ingemar Ståhl tog, efter grundutbildning i Stockholm och Oslo, sin filosofie licentiatexamen i Lund. Han blev 1971 professor i nationalekonomi vid Lunds universitet. 2001 utnämndes Ingemar Ståhl till juris hedersdoktor.

Nationalekonomi har en lång tradition som disciplin vid universiteten. Som den förste moderne nationalekonomen brukar oftast nämnas Adam Smith, bland annat professor i moralfilosofi i Glasgow, som med sitt arbete Nationernas välstånd från 1776 lade grunden för ämnet. Boken läses fortfarande och kommer ständigt ut i nya upplagor. Smith anknöt till en tradition där ekonomiämnet låg nära socialfilosofi och jurisprudence, den teoretiska analysen av rätten.

En av de främsta äldre företrädarna för denna tradition var Samuel von Pufendorf, som var professor i natur- och folkrätt men också i praktisk filosofi i Lund under åren närmast efter Universitetets grundande år 1666. Under sin tid i Lund utgav han flera verk som under mer än hundra år kom att vara grundläggande inom jurisprudencen men även inom mer allmän samhällsvetenskap. En lärobok - självklart på latin som var dåtidens undervisningsspråk - håller nu på att översättas till svenska. Dagens ekonomer kan tycka att hans ekonomiska analys i långa stycken är primitiv, men samtidigt är hans analys av äganderättens betydelse för samhällslivet påfallande modern.

Först under mitten av 1800-talet blev nationalekonomi ett ämne med egen beteckning vid den juridiska fakulteten. Lärostolen kombinerades dock ofta med något ämne inom den offentliga rätten och var ett undervisningsämne för de blivande juristerna. Man skall då ha i minnet att juristutbildningen gav kunskaper inte bara för rättsväsendet utan även för förvaltning och administration i allmänhet. Under åren kring 1800 och de följande decennierna kom professuren i nationalekonomi och finansrätt att innehas av två av Sveriges internationellt mest kända nationalekonomer, Knut Wicksell och Erik Lindahl. För en större allmänhet är Wicksell troligen mest känd för sitt stora civilkurage och sina ofta inopportuna åsikter. För fackekonomerna är Wicksell och Lindahl mer kända för att ha grundlagt den moderna teorin för offentliga beslut och konstitutionell teori. De två betraktas i dag som de intellektuella fäderna till den så kallade *public choice* teorin med ekonomipristagaren James Buchanan som främste moderna företrädare.

Under 1940-talet tillkom en särskild utbildning för den offentliga förvaltningen och utredningsväsendet politices magisterexamen. Huvudämnen i examen var nationalekonomi, statskunskap och statistik. En viktig förespråkare för denna examen var Johan Åkerman. Under hans professorstid etablerades ämnet fullt ut även vid den humanistiska fakulteten. Åkerman var skolbildande genom sin betoning av den institutionella analysen, samtidigt som han var mycket öppen för andra och moderna strömningar inom ämnet som spelteori, ekonometri och matematisk ekonomi.

NATIONALEKONOMI VID EKONOMIHÖGSKOLAN

När föregångaren till Ekonomihögskolan, en särskild ekonomisk fakultet, invigdes 1961, undervisades det alltså i nationalekonomi vid tre fakulteter med egna professorer och lektorat.

För juristutbildningen blev det nu fråga om en kortare, men obligatorisk, översikt kurs. Under 1990-talet har denna kurs successivt utvecklats till en kurs i rättsekonomi som anknyter mer till den juridiska teorin och beskriver och analyserar rättssystemet med utgångspunkt från ekonomisk teori.

En samhällsvetenskaplig fakultet bröts ut ur den humanistiska fakulteten 1964. Samtidigt överfördes den några år tidigare bildade ekonomiska fakulteten till den samhällsvetenskapliga fakulteten. För nationalekonomiämnet innebar dessa fakultetsförändringar ganska litet. Lärarna och forskarna i nationalekonomi vid de skilda fakulteterna har hela tiden haft en gemensam institution. Åkerman var en pionjär när det gällde att skapa en ämnesinstitution med egna lokaler och seminariebibliotek. De första institutionslokaler var belägna på Kyrkogatan 19 på övervåningen av Konviktoriet - de klassiska studentmatsalarna. Sedan blev det en flyttning till Gamla Seminariet och därefter till Gamla Köket på Lasarettområdet fram till flyttningen till Holger Crafoords Ekonomisentrum och Ideonområdet.

Åren kring 1968 var turbulenta vid universitetet i allmänhet och inom vissa ämnen som sociologi i synnerhet. Nationalekonomiämnet blev dock ganska opåverkat - det fanns inga militanta marxister vid institutionen och studenterna reste inga krav på att Marx, Lenin eller Mao skulle ingå i kurslitteraturen.

Tvärtom, den ämnesprofil som fortfarande finns kom i stort sett att grundläggas under dessa år.

Johan Åkermans efterträdare, Guy Arvidsson, med sitt stora intresse för den ekonomiska välfärdsteorin, kom att grundlägga ett intresse för studier av den offentliga sektorns ekonomi. Inte minst kom det att gälla ett antal tillämpningar på skilda områden. Arbetsmarknadsekonomi utvecklades kraftigt med många avhandlingar och flera av landets professorer inom området har en lundabakgrund.

Ett annat viktigt tillämpningsområde blev hälso- och sjukvårdsekonomi. Det måste dock nämnas att Sven Rydenfelt redan under 1940-talet genom sin licentiatavhandling varit en pionjär inom detta fält. Forskningen inom hälsoekonomi ledde bland annat till bildandet av Institutet för hälso- och sjukvårdsekonomi (IHE) och olika samarbetsprojekt och institutioner med den medicinska fakulteten. Lundaekonomerna har en dominerande marknadsposition på området.

Även de många avhandlingar, studier och forskningsprojekt som gjorts kring socialförsäkringarnas ekonomi har sitt ursprung i det tidiga intresset för tillämpningar av välfärdsteorin.

Med den ekonomiska fakulteten följde en professur i internationell ekonomi med Torsten Gårdlund som förste innehavare. Han efterträddes i början av 1970-talet av

Bo Södersten. Handelsteori och utvecklingsekonomi kom genom dessa personers insatser att bli ett annat av institutionens främsta forskningsområden med många avhandlingar och fortsatta akademiska karriärer för de disputerade som en naturlig konsekvens.

Intresset för modern välfärdsteori utvecklades emellertid inte bara mot tillämpningar utan också mot mer grundläggande matematiska och logiska analyser av den nationalekonomiska teorin. Matematiska formuleringar av ekonomisk teori har blivit allt viktigare inom den internationellt orienterade forskningen och där har institutionens forskare hävdats sig väl.

Under mitten av 1980-talet blev Lund vid sidan av Handelshögskolan i Stockholm den första ekonomutbildningen som införde kurser i modern finansiell ekonomi som ett obligatoriskt inslag i den grundläggande ekonomutbildningen. Programmet i finansiell ekonomi har sedan dess utvecklats kraftigt såväl vad gäller grundutbildningens högre nivåer som forskningen.

Flera av de forskningsområden som angetts ovan kräver avancerade statistiska analyser. Kompetensen här har säkerställts genom kurser i ekonometri och en särskild professur inom området.

Forskarutbildningen i nationalekonomi baseras utöver det viktiga avhandlingsarbetet på kurser, av vilka några är obligatoriska: mikroekonomi med betoning på matematiska modeller för allmän jämvikt, makroteori som numera också fått en klart matematisk, formell utformning samt ekonometri. Avhandlingarna ligger oftast inom de områden som angetts ovan.

På grundutbildningsnivå är programmet det traditionella och i stort sett det som gäller över hela världen. Grundläggande kurser ges i mikro- och makroteori. Framförallt ekonomiprogrammets studenter läser första studietermen en kurs i finansiell ekonomi, övriga läser internationell ekonomi. Vidare till magisterstudier erbjuds studenterna fortsatta kurser i mikro- och makroteori samt specialkurser på många av de områden som ovan betecknats som institutionens forskningsprofil.